



En het (tref)woord is vlees geworden

Collega's,

Via dit kanaal trek ik aan de alarmbel. De voorbije maanden en jaren heb ik geprobeerd om op diplomatieke wijze de verantwoordelijken in het bibliotheekveld op hun verpletterende plichten te wijzen. Men stuurde mij telkens met een kluitje in het riet. "Ja, Jan, je hebt gelijk, maar trek het je verder niet aan". Ik kan het echter niet meer aanzien en breng het probleem nu in de openbaarheid in de hoop op toch nog een omwenteling. Niet omdat ik er persoonlijk baat zou bij hebben, maar veeleer om op te komen voor de bibliotheekgebruikers en de bibliotheekmedewerkers die hen moeten bedienen.

Waar het over gaat? De toekenning van trefwoorden in OpenVLACC en het debacle in het Provinciaal Bibliotheek Systeem West-Vlaanderen.

Vier concrete gevallen hebben zich recent nog voorgedaan.

1. Nog maar enkele weken geleden verscheen het boek *Schrijvers gaan niet dood* van Margot Vanderstraeten, met 17 interviews van Paul De Wispelaere tot Jos Vandelloo. Je zou denken dat aan dit boek 17 trefwoorden worden toegekend: de namen van de geïnterviewde auteurs. Maar in OpenVLACC wordt het trefwoord 'Letterkunde ; interviews'. Hoe komen ze erop, denk je dan. Welke gebruiker die informatie verzamelt over, zeg maar, Ivo Michiels, zal ooit op het idee komen om via het trefwoord 'Letterkunde ; interviews' bij het meest recente interview van Ivo Michiels te belanden?
2. Het uiterst interessante boek *De bibliotheek bij nacht: de liefde voor boeken en de kunst van het verzamelen* van Alberto Manguel kreeg het SISO-nummer 021 en het trefwoord 'Bibliotheken; geschiedenis' / ZIZO: Media toegekend. Dit is te gek voor woorden, want dit boek gaat over privébibliotheken, 'Boeken verzamelen', 'Bibliofilie', manieren van ordenen, Aby Warburg, en nog zoveel meer, maar allesbehalve over geschiedenis van bibliotheken, tenzij in de rand. Dit boek hoort dus thuis bij het SISO-nummer 025.9 of 684.92 en kan met de hoger vermelde trefwoorden worden bedacht.
3. Het boek *Recht en Literatuur*, samengesteld door Koen Lemmens, krijgt in OpenVLACC het trefwoord 'Letterkunde; boekbespreking'. Dit is werkelijk van de pot gerukt want dit boek zal de gebruiker nooit terugvinden als hij zoekt naar informatie over bijvoorbeeld *Le premier homme* van Albert Camus, *Wat is de Wat* van Dave Eggers, *Leviathan* van Thomas Hobbes, *Gemeinschaft* van Franz Kafka, *De toverberg* van Thomas Mann, Leonardo Sciascia, *Recht en literatuur*. Bedenkelijke ontsluiting dus.
4. Wie waardeert niet de prachtige verhalende essays van Bernard Dewulf over kunstenaars? Zijn eerste publicatie daarover heet *Bijlichtingen*. Verleden jaar verscheen *Naderingen*, met essays over Pierre Bonnard, Roger Raveel, Raoul De Keyser, Léon Spilliaert, Francis Picabia, Koen van den Broek, Jan Van Imschoot... 16 kunstenaars in totaal. Maar niet zo in OpenVLACC. Voor hen volstaat het om dit boek te ontsluiten met het trefwoord: 'Schilderkunst; 20ste eeuw'. Waarom niet gewoon 'Schilderkunst' of 'Kunst'?

Met deze trefwoorden moeten we het dus stellen. Bovendien worden zij complexloos en zonder nadenken overgenomen door de PBS. En dat is dan dé norm, want niet deelnemen aan PBS zou wel eens tot gevolg kunnen hebben dat we subsidies mislopen. Zo staat het in een of ander wetgevend besluit. Er dreigt een pijnlijke breuk te ontstaan tussen diegenen die de trefwoorden toekennen en de gestelde vragen op de werkvloer. Is deze manier van ontsluiten nog langer gerechtvaardigd om gesubsidieerd te worden?

We hebben de laatste tijd de mond vol over medewerkers die zich op de werkvloer moeten bevinden, dichter bij de mensen moeten staan; we ijveren voor bibliotheekmedewerkers die met kennis van zaken de klanten te woord moeten kunnen staan en we willen ons daarbij bedienen van technieken die worden ontwikkeld door Aquabrowsers, Delphi en andere orakels. Maar de meest toegankelijke ontsluiting via doeltreffende trefwoorden blijkt een onmogelijk project te zijn. En in mijn vraag om verheldering krijg ik op alle niveaus allerhande mysterieuze en omfloerste antwoorden (gaande van te weinig tijd tot ontoereikendheid van de techniek – kom nou!) die nergens op slaan. Het blijft gissen waarom dit mysterie geen oplossing krijgt, maar er zijn blijkbaar belangen in het spel waar ik geen weet van heb.

Jan VAN HERREWEGHE

Bibliothecaris Harelbeke

jan.van.herreweghe@harelbeke.be

Persoonlijke kennis en interesse van de bibliotheekmedewerkers en een goede trefwoorden-catalogus blijven naar mijn gevoel dé sleutel voor een goede bediening. Vandaag is er duidelijk te weinig diepgang in de toekenning van tref- en themawoorden. Zelfs een hooggeschoold, voltallig personeelsteam in een bibliotheek is niet in staat om alle vragen van de gebruikers zomaar te beantwoorden. We moeten ons dus kunnen bedienen van een volwaardige onderwerpcatalogus. Daarvoor ga ik, dat is mijn drive.

Zoals het nu loopt is het een pure schande. Men zou er met deze houding beter mee ophouden. Een volwaardige bediening van onze klanten dreigt er immers door verloren te gaan. Wanneer wordt deze problematiek het voorwerp van een ernstig debat?

Post Scriptum

Na het schrijven en indienen van deze tekst kwamen mij nog twee bijzondere feiten ter ore:

1. In West-Vlaanderen werd onlangs beslist dat het toekennen van het aantal trefwoorden per publicatie wordt beperkt tot 10.
2. In de nieuwe Openbare Bibliotheek van Amsterdam mogen de gebruikers binnenkort zelf trefwoorden aan de publicaties toevoegen

Het verschil in klantvriendelijkheid kan niet groter zijn!



Een reactie van een collega-bibliothecaris

Jan van Herreweghe (alias Jan Bib) is sinds jaren een monument op de discussiefora van het VCOB met zowel een eigen stijl als eigen ideeën.

Zijn stokpaardje: de trefwoorden in de VLACC. Die zijn te algemeen, dikwijls te weinig in aantal en vooral: ze sluiten niet aan bij de gebruikersvragen.

In deze reactie wil ik me beperken tot het recente boek van Margot Vanderstraeten. Dat kreeg als trefwoord 'Nederlandstalige letterkunde; 1945-; interviews'. Volgens de klassieke regels voor de bouw van een trefwoordencatalogus is dit perfect. Tegelijkertijd is het ook heel abstract: geen enkele gewone gebruiker zal deze zoektermen spontaan intikken. 'Nederlandstalige letterkunde' omspant meerdere honderden jaren en heel veel auteurs, de tijdsaanduiding, klassiek bedoeld om de naoorlogse generatie hedendaagse auteurs aan te duiden, beslaat ook al gauw meer dan 60 jaar.

Lang geleden zette ik in mijn bibliotheek een trefwoorden-catalogus met steekkaarten op. Wat was in een geval als dit het dilemma? Ofwel gaven we specifieke trefwoorden (alle behandelde auteurs), met als gevolg veel typewerk en een expanderende catalogus in duur meubilair. Ofwel beperkten we ons tot een overkoepelend trefwoord.

Die omstandigheden zijn totaal veranderd. Wordt het geen tijd ons aan te passen? 17 specifieke trefwoorden bieden veel meer kans op een treffer door de gebruiker. De omvang van de gegevens en het typewerk kunnen in een volledig geautomatiseerd bestand toch geen beletsel zijn om ook in de VLACC meer vraaggericht te gaan werken!

Kris Michielsen
Openbare bibliotheek Schilde